

Expozitúra Hospodárskej kontrolnej služby v Nitre

Opis na úrovni archívneho fondu

kód	názov kódu v AJ	obsah	Názov kódu v SJ
3.1.1.	Reference code	SK_1550_7308	Referenčný kód
3.1.2.	Title	Expozitúra Hospodárskej kontrolnej služby v Nitre	Názov jednotky opisu
3.1.3.	Date(s)	1944 – 1950	Časový rozsah
3.1.4.	Level of description	archívny fond	Úroveň opisu
3.1.5.	Extent and medium of the unit o description (quantity, bulk, or size)	0,50 bm (5 kníh, 3 škatule)	Rozsah a nosič jednotky opisu (množstvo, rozsah alebo veľkosť)
3.2.1.	Name of creator(s)	Expozitúra Hospodárskej kontrolnej služby v Nitre	Názov pôvodcu
3.2.2.	Administrative history	Orgány Hospodárskej kontrolnej služby (ďalej HKS) vykonávali úlohy určené Cenovému úradu podľa nariadenia s mocou zákona č. 275/1941 z 2. decembra 1941. Komplexne definovala orgány HKS vyhláška Cenového úradu č. 167 zo 7. apríla 1942, ktorá stanovila presné sídlo a oblasť pôsobnosti úradovne HKS – v sídlach oblastných žandárskych veliteľstiev. Územná pôsobnosť Expozitúry HKS v Nitre, ktorá sa územne kryla s Oblastným žandárskym veliteľstvom v Nitre, sa vzťahovala na okresy Nitra, Hlohovec a Topoľčany. Na čele expožitúry stál úradník Cenového úradu. Do jeho kompetencií patrila kontrola zachovávanía zákonov o Cenovom úrade a obrane štátu,	Dejiny správy pôvodcu

	<p>predpisov o výrobe, obehu a spotrebe vecných prostriedkov, cenách, nájmom, platoch, mzdách a úplatách za úkony, kontrola akosti a spôsobu úpravy predmetov dennej potreby, odborné úpravy bezpečnostným orgánom v týchto veciach a informovanie obyvateľstva o predpisoch vydaných vo veciach zásobovacích, cenových a mzdových. Do kompetencie orgánov HKS patrilo aj podávanie trestných oznámení v policajno-trestnom pokračovaní v prípade zistených nedostatkov, uvedených vyššie. Ich úlohou bolo tiež pozorovať zásobovacie, cenové, pracovné a životné pomery obyvateľstva, pátrať po príčinách hospodárskych porúch a podávať Cenovému úradu správy o dôležitých skutočnostiach, ktoré ohrozovali alebo by mohli ohroziť zásobovanie obyvateľstva.</p> <p>Po zriadení Najvyššieho úradu pre zásobovanie (ďalej NÚZ) ústavným zákonom č. 100/1942 a podľa vládneho nariadenia č. 103/1942 sa jeho výkonným orgánom stala HKS, v spolupráci so žandárstvom a orgánmi verejnej správy. Pôsobnosť orgánov HKS upravila vyhláška predsedu NÚZ č. 25 z 20. januára 1944, podľa ktorej boli sídla orgánov HKS umiestnené do sídel okresných žandárskych veliteľstiev (expozitúra v Nitre – pre okresy Nitra, Zlaté Moravce a Nová Baňa).</p> <p>Po prevzatí moci na Slovensku Slovenskou národnou radou (ďalej SNR) sa pristúpilo k ďalšiemu riešeniu hospodárskych, resp. hospodársko-organizačných záležitostí. Nariadením Predsedníctva SNR č. 5 z 8. marca 1945 bola pôsobnosť NÚZ delegovaná na novozriadené Povereníctvo Slovenskej národnej rady pre priemysel, živnosti a zásobovanie, ktoré čoskoro zmenilo svoj názov nariadením Predsedníctva SNR č. 27/1945 na Povereníctvo SNR pre výživu a zásobovanie a nariadením č. 105/1946 na Povereníctvo výživy. Agenda distribúcie priemyselných článkov prešla na Povereníctvo SNR pre priemysel a obchod.</p> <p>Úpravu stanovíšť orgánov hospodárskej kontrolnej služby Povereníctva SNR pre výživu a zásobovanie a pôsobnosť ich prednostov, najmä v súvislosti s navrátením južných oblastí Slovenska, vymedzovala vyhláška príslušného poverenika č. 103 zo 7. júna 1945. Podľa nej boli do niektorých sídel okresných veliteľstiev Národnej bezpečnosti</p>	
--	---	--

		<p>dislokované orgány HKS, na čele ktorých stál prednosta (Stanovište v Nitre pre okresy Nitra, Vrábľa, Hlohovec a Zlaté Moravce – tu sídlila aj okresná odbočka). Kompetencie ich úradov zostali nezmenené.</p> <p>V súvislosti s potrebou riešiť povojnové hospodárske a zásobovacie ťažkosti bol nariadením Slovenskej národnej rady č. 45/1947 z 15. marca 1947 zriadený samostatný Úrad hospodárskej kontrolnej služby (ďalej ÚHKS), priamo podriadený Predsedníctvu Zboru povereníkov. Orgány HKS, dovtedy podliehajúce Povereníctvu výživy, sa stali orgánmi ÚHKS. Vykonávacie nariadenie Zboru povereníkov č. 55 z 9. apríla 1947 určilo orgánom HKS povinnosť kontrolovať predpisy o výrobe, obehu a spotrebe vecných prostriedkov, cenách, mzdách, nájomnom a poplatkoch za úkony a zisťovať, či predmety, ich akosť a spôsob úpravy, vyhovovali platným predpisom. Okrem toho kontrolovali aj dopravné prostriedky. Kontrolné orgány ÚHKS mohli žiadať od každej osoby písomné i ústne vysvetlenie o tovare a všetkých jeho okolnostiach, prehliadať obchodné a prevádzkové miestnosti a sklady. Na osobitný príkaz mali povolené vstúpiť do súkromných bytov, nahliadať do obchodných a hospodárskych kníh a dokladov, vykonávať stopovanie vo veciach trestných činov hospodárskeho charakteru a brať vzorky z jednotlivých druhov tovaru. Keďže jej zamestnanci mohli nosiť už aj malú ručnú zbraň, stali sa prakticky hospodárskou políciou.</p> <p>Po reorganizácii verejnej správy podľa zákona č. 280/1948 o krajskom zriadení, ktorým vznikli krajské národné výbory, vytvorili sa v ich sídlach Krajské úradovne ÚHKS. Ako Krajské úradovne ÚHKS pôsobili len necelé dva mesiace (od januára do februára 1949). Podľa nariadenia Zboru povereníkov č. 2444/1949 sa Krajské úradovne ÚHKS od 15. februára 1949 včlenili do referátov KNV pre vnútorný obchod a výživu (referát X), kde vytvorili samostatné oddelenie HKS. V tejto podobe fungovali do konca roku 1951, keď agendu oddelenia likvidovalo kontrolné oddelenie KNV.</p>	
3.2.3.	Archival history	Pôvodná registratúra pôvodcu archívneho fondu delila písomnosti chronologicko-numericky, podľa poradového podacieho čísla a kalendárneho roku. Manipulovanie do vecných skupín sa nepoužívalo. Samostatne neboli manipulované ani tzv. trestné ozná-	Dejiny archívneho fondu

		menia (služobné hlásenia), hoci pre tieto boli vyhotovované samostatné knihy – indexy.	
3.2.4.	Immediate source of acquisition or transfer	Archívny fond Expozitúra Hospodárskej kontrolnej služby v Nitre bol vyčlenený z písomností Krajského národného výboru v Nitre v roku 1999 a zaevidovaný v Štátnom archíve v Nitre pod prírastkovým číslom 918.	Spôsoby získavania archívnych prírastkov
3.3.1.	Scope and contents	Archívny fond Expozitúra Hospodárskej kontrolnej služby v Nitre tvoria písomnosti z rokov 1944 – 1950. Fyzický stav dokumentov je dobrý. Z diplomatického hľadiska fond tvorí 5 pomocných kníh z rokov 1944 – 1949, z ktorých 2 patria Okresnej odbočke (pobočke) v Zlatých Moravciach. Spisový materiál sa dochoval len z roku 1950.	Obsah a rozsah archívneho fondu
3.3.2.	Appraisal, destruction and scheduling information	Vyrad'ovanie sa nevykonalo.	Vyrad'ovanie a hodnotenie
3.3.3.	Accruals	Neočakávajú sa	Možné prírastky
3.3.4.	System of arrangement	<p>V snahe o čo najprehľadnejšie sprístupnenie archívneho fondu pôvodcu sa písomnosti rozdelili na základe diplomatického hľadiska na úradné knihy a spisy. V rámci spisov došlo následne k vytvoreniu 4 vecných skupín (skupina všeobecnej agendy sa pričlenila k skupine organizačných záležitostí), v rámci ktorých sa spisy rozdelili chronologicky podľa ročníkov:</p> <ol style="list-style-type: none"> I. Organizačné záležitosti – obsahuje spisy, týkajúce sa organizácie práce, situačné správy, zoznamy kontrolórov spisy, týkajúce sa fungovania HKS, jej expozitúr, (obežníky, smernice, nariadenia a pod.). II. Prídely surovín a potravín – obsahuje spisy, týkajúce sa predpisu prídely surovín a potravín. III. Ceny a cenové výmery – obsahuje spis, týkajúci sa určenia maximálnych trhových cien orechov a šalátu z červenej repy. 	Spôsob usporiadania

		IV. Výkon kontrolnej služby – obsahuje spisy pochádzajúce z vlastnej činnosti expozitúr HKS – správy, hlásenia, vyšetrovania, kontroly a pod. Obsahovo ide o najobsiahlejšiu vecnú skupinu.	
3.4.1.	Conditions governing acces	Prístupný v zmysle zákona č. 395/2002 Z. z. o archívoch a registratúrach v znení neskorších predpisov a zákona č. 122/2013 Z. z. o ochrane osobných údajov.	Podmienky prístupu
3.4.2.	Conditions governing reproduction	Archívne dokumenty možno reprodukovat' so súhlasom archívu podľa podmienok uvedených v jeho bádateľskom poriadku a v súlade s internými predpismi MV SR.	Podmienky vyhotovovania reprodukcí
3.4.3.	Language /scripts of material	slovenský	Jazyk/písmo archívnych dokumentov
3.4.4.	Physical characteristics and technical requirements	nepoškodený	Fyzický stav a technické požiadavky
3.4.5.	Finding aids	Ministerstvo vnútra SR, Štátny archív v Nitre, Mgr. Ladislav Holečka: Hospodárska kontrolná služba 1944 – 1950. In: Expozitúra Hospodárskej kontrolnej služby v Nitre 1944 – 1950, Expozitúra Hospodárskej kontrolnej služby v Nových Zámkoch 1945 – 1950, Expozitúra Hospodárskej kontrolnej služby v Partizánskom 1949 – 1950. Združený inventár, Ivanka pri Nitre 2014, s. 79 – 84, bez evidenčného čísla.	Vyhľadávacie pomôcky
3.5.1.	Existence and location of originals	Ministerstvo vnútra SR, Štátny archív v Nitre, Ivanka pri Nitre, Novozámocká 273, 951 12	Existencia a umiestnenie originálov
3.5.2.	Existence and location of copies	Nie sú známe.	Existencia a umiestnenie

			kópií
3.5.3.	Related units of description	Krajský národný výbor v Nitre 1949 – 1960	Súvisiace jednotky opisu
3.5.4.	Publikation note	Nie sú známe.	Informácie o publikovaní
3.6.1.	Note	Bez poznámok.	Poznámka
3.7.1.	Archivist's note	Mgr. Ladislav Holečka	Informácia o spracovateľovi a spracovaní
3.7.2.	Rules or conventions	Opis bol vyhotovený podľa ISAD(G): General International Standard Archival Description, Second Edition	Pravidlá alebo zásady
3.7.3.	Date(s) of descriptions	13.11.2017	Dátum vyhotovenia opisu